

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Шатрави Сергія Олександровича на дисертацію Перуніна Віталія Михайловича «Адміністративно-правові засади діяльності територіальних управлінь Бюро економічної безпеки України щодо запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Сучасна актуальність теми зумовлена необхідністю забезпечення економічної безпеки держави в умовах гібридної агресії та післявоєнного відновлення. Ефективне запобігання злочинам в економічній сфері, таким як корупція, тіньова економіка та ухилення від податків, є критично важливим для стабілізації фінансової системи та залучення іноземних інвестицій. Дослідження діяльності Бюро економічної безпеки України в цьому контексті дозволяє оцінити ефективність існуючих адміністративно-правових механізмів та запропонувати шляхи їх удосконалення. Крім того, аналіз роботи територіальних управлінь Бюро економічної безпеки України є важливим для оптимізації їхньої взаємодії з іншими правоохоронними та державними органами. Отже, тема має високе наукове та практичне значення для розбудови правової та економічно стійкої держави.

Тема дисертаційного дослідження сформульована відповідно до основних положень законів України «Про Національну безпеку», «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», «Про захист економічної конкуренції»; указів Президента України «Про Стратегію національної безпеки України», «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року», «Про Стратегію забезпечення державної безпеки», «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки»; розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану

реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки»; Стратегії інституційного розвитку Бюро економічної безпеки України, затвердженої наказом БЕБ України, а також плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Характеристику даного дослідження, згідно з вимогами МОН України, треба почати з визначення ступеня обґрунтованості та достовірності одержаних дисертантом наукових результатів. Про це свідчать наступні позитивні якості рецензованої праці.

Дисертація, запропонована В.М. Перуніним, характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структура повністю відповідає цілям і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором, та складається із вступу, трьох розділів, нерозривно пов'язаних між собою, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Така структура роботи дозволила авторіві повно охопити предмет дисертаційного дослідження, а читачу – прослідити авторський творчий задум, краще відчувати послідовність запропонованого монографічного дослідження, яке полягає у опрацюванні сучасних наукових поглядів щодо особливостей адміністративно-правових засад діяльності територіальних управлінь БЕБ України щодо запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки, у результаті якого запропоновано критерії оцінювання ефективності їхньої діяльності й обґрунтовано шляхи вдосконалення правового регулювання в умовах воєнного стану.

Належний ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій обумовлено тим, що його методологічною основою є сукупність методів і прийомів наукового пізнання, що дозволяє сформулювати цілісне наукове уявлення про юридичну форму соціальних явищ, що супроводжують розвиток держави. Їх застосування характеризується системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їхнього соціального змісту і

юридичної форми, здійснити системний аналіз діяльності органів публічної влади щодо запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки. Теоретичним та нормативним підґрунтям дисертаційного дослідження стали наукові та аналітичні джерела іноземних та вітчизняних дослідників, які займалися питаннями діяльності органів публічної влади щодо забезпечення економічної безпеки держави, серед яких: фахівці з теорії права, публічного адміністрування, адміністративного права, економіки.

Нормативно-правовим підґрунтям є сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили, яка містить матеріальні та процедурні адміністративно-правові норми, що регламентують особливості діяльності територіальних управлінь Бюро економічної безпеки України щодо запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки. Особлива увага приділена стратегічним нормативно-правовим актам, в яких визначені ризики для економіки нашої держави, особливо в умовах дії правового режиму воєнного стану та напрямам, які є визначальними в побудові нової моделі забезпечення економічної безпеки.

Переходячи до оцінки основних положень новизни, висновків дисертації слід відзначити, що у дисертації порушені не розроблені раніше наукові і практичні завдання, розв'язання яких дозволило одержати цікаві результати і виробити ряд пропозицій щодо внесення системних змін до адміністративного законодавства з метою вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності територіальних управлінь Бюро економічної безпеки України щодо запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки. З урахуванням цього можна стверджувати, що новизна дисертації проявляється як у самому підході до досліджуваної проблеми, так і в запропонованому способі розв'язання конкретних питань.

Логічним є те, що дисертантом визначено «запобігання правопорушенням в сфері функціонування економіки» як: нормативно врегульовану, активну, послідовну й цілеспрямовану діяльність зацікавлених та уповноважених суб'єктів (в тому числі закордонних і міжнародних), що здійснюється шляхом

превентивних, профілактичних, попереджувальних заходів, а також заходів із припинення правових деліктів окремих осіб, груп, чи схильних до цього соціальних середовищ, яка здійснюється на різних етапах розвитку правових деліктів в сфері функціонування економіки і ґрунтується на завчасному виявленні, усуненні або протидії причинам, умовам, проявам та негативним тенденціям, які ведуть до скоєння правопорушень (с. 53).

Запропоновано поняття системи суб'єктів запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки як організованої сукупності фізичних та юридичних осіб, інституцій та інших утворень, які в межах визначених чинним законодавством повноважень здійснюють комплексну діяльність, спрямовану на попередження, виявлення та мінімізацію правопорушень у сфері функціонування економіки, забезпечуючи стабільність і безпеку економічної системи держави (с. 79). У системі суб'єктів запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки визначено такі групи: 1) загальні суб'єкти; 2) міністерства України; 3) інші центральні органи виконавчої влади; 4) правоохоронні органи; 5) органи судової влади (с. 80).

Визначено поняття адміністративно-правового статусу територіальних підрозділів БЕБ та виокремлено основні його елементи. Зауважено, що відповідні складові статусу «працюють» у сукупності, створюючи повну картину адміністративно-правового статусу територіальних підрозділів БЕБ України, забезпечуючи його легітимність, ефективність і підзвітність. Названо першочергові заходи, спрямовані на вдосконалення адміністративно-правового статусу територіальних підрозділів Бюро економічної безпеки України: 1) удосконалення норм Закону України «Про Бюро економічної безпеки України»; 2) посилення кадрової та фінансової незалежності; 3) удосконалення взаємодії з іншими державними органами; в) особливий статус в умовах воєнного стану (с. 96-97).

Дисертантом здійснено класифікацію адміністративно-правових інструментів залежно від напрямку діяльності територіальних підрозділів БЕБ України, у межах яких вирішуються відповідні завдання щодо запобігання

правопорушенням у сфері функціонування економіки: контрольно-наглядові інструменти; адміністративно-правові інструменти, що застосовуються територіальними підрозділами БЕБ України у взаємодії з іншими правоохоронними органами; адміністративно-правові інструменти запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки, що застосовують територіальні підрозділи БЕБ України в межах здійснення інформаційної роботи; адміністративно-правові інструменти запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки, що застосовують територіальні підрозділи БЕБ України в межах профілактично-просвітницької діяльності; адміністративно-правові інструменти запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки, що застосовують територіальні підрозділи БЕБ України в межах здійснення юрисдикційних проваджень (с. 119-120).

Констатовано, що сукупність ризиків і загроз економічній безпеці держави потребує комплексного аналізу й управління ними з метою мінімізації їхнього впливу та забезпечення стабільного розвитку економічної системи, що передусім передбачає необхідність здійснення діяльності територіальними підрозділами БЕБ України щодо їх виявлення й оцінки. Доведено, що виявлення ризиків і загроз економічній безпеці становить проактивний урегульований нормативно-правовими приписами процес системного пошуку, ідентифікації та фіксації потенційних або реальних факторів у відповідних сферах суспільного життя, які можуть завдати шкоди економічним інтересам і стабільності держави, здійснюваний територіальними підрозділами БЕБ України шляхом моніторингу економічного середовища з використанням спеціальних індикаторів ризику (маркерів) та аналізу інформації з ключових інформаційних джерел з метою запобігання їх реалізації (с. 140-141).

Дисертантом доведено, що інформаційно-пошукова й аналітично-інформаційна робота територіальних підрозділів БЕБ України тісно взаємопов'язана й запорукою ефективного виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень у сфері функціонування економіки. З огляду на що, під інформаційно-пошуковою роботою з метою виявлення та

усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень, підвідомчих територіальним підрозділам БЕБ України запропоновано розуміти визначену на нормативно-правовому рівні комплексну діяльність, спрямовану на оперативний збір, систематизацію й аналіз відповідної інформації для ідентифікації соціальних, економічних, правових та організаційних факторів, які обумовлюють або сприяють виникненню й поширенню правопорушень у сфері функціонування економіки. Своєю чергою під аналітично-інформаційною роботою з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень, підвідомчих територіальним підрозділам БЕБ України запропоновано розуміти сукупність передбачених законодавством організаційних, інформаційно-аналітичних і управлінських дій, спрямованих на системний збір, обробку, аналіз і оцінку інформації про ризики та загрози у сфері функціонування економіки, розроблення та впровадження аналітичних продуктів і управлінських рішень з метою забезпечення ефективного запобігання, виявлення та нейтралізації правопорушень, що загрожують економічній безпеці держави (с. 168-169).

Обґрунтовано, що взаємодія територіальних підрозділів БЕБ України з іншими правоохоронними органами щодо запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки відбувається за багатьма напрямками: інформаційна взаємодія, що включає налагодження доступу та подальше використання інформаційних систем, реєстрів, баз даних тощо, а також спільний обмін необхідною інформацією; надання рекомендацій правоохоронним органам щодо усунення ризиків і загроз вчинення правопорушень у сфері функціонування економічної безпеки; проведення спільних операцій, оперативно-розшукових заходів, слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій; залучення фахівців правоохоронних органів до здійснення досудового розслідування правопорушень у сфері функціонування економіки; надання правоохоронними органами матеріалів, необхідних для розслідування правопорушень у сфері функціонування економіки; проведення спільних робочих зустрічей, нарад, семінарів, тренінгів тощо; здійснення нормативного

забезпечення діяльності щодо запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки; обмін досвідом з питань запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки, у цілому забезпечення економічної безпеки (с. 187).

Дисертантом під «критеріями» оцінки діяльності територіальних управлінь Бюро економічної безпеки України запропоновано розуміти – комплексну багаторівневу систему якісних або кількісних конкретизованих показників досягнення бажаного результату або класифікації, яка відповідає та не протирічить «критеріям» оцінювання ефективності діяльності БЕБ, формується з урахуванням актуальних існуючих умов і завдань територіальних управлінь Бюро та забезпечує можливість виведення обґрунтованих висновків, щодо успішності діяльності територіальних управлінь БЕБ і прийняття на їх основі управлінських рішень (с. 219).

Поряд з викладеним, в рецензованій дисертації є положення, які сприймаються неоднозначно, видаються суперечливими або потребують додаткового обґрунтування.

1. У підрозділі 1.2 «Система суб'єктів запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки та місце в ній територіальних підрозділів Бюро економічної безпеки України» доцільно було б навести додаткові аргументи щодо розмежування функціональної складової з іншими правоохоронними органами, які мають повноваження в сфері функціонування економіки з метою уникнення компетенційних спорів.

2. Досліджуючи у підрозділі 1.4 адміністративно-правові інструменти запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки, що застосовують територіальні підрозділи Бюро економічної безпеки України доцільно було б більш конкретно сформулювати їх перелік в частині виявлення ризиків вчинення таких правопорушень.

3. В підрозділі 2.2 «Інформаційно-пошукова та аналітично-інформаційна робота з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень, підвідомчих територіальним підрозділам Бюро економічної

безпеки України» досліджено способи мінімізації ризиків і загроз економічній безпеці держави, але в той же час доцільно було запропонувати алгоритми дій у випадках виявлення останніх.

4. В межах підрозділу взаємодії територіальних підрозділів Бюро економічної безпеки України з іншими правоохоронними органами щодо запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки доцільно було більш детально розглянути питання щодо обміном інформацією з фінансовим моніторингом та наскільки інструменти діяльності останнього не перетинаються з БЕБ України.

5. Цілком зрозуміло, що дисертаційна робота присвячена дослідженню адміністративно-правових засад діяльності територіальних управлінь Бюро економічної безпеки України щодо запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки. Натомість, враховуючи навіть це, уявляється, що дисертація дещо перевантажена детальним розглядом суто теоретичних питань.

Висловлені зауваження характеризують складність досліджених проблем, багато в чому мають дискусійний характер, а тому не впливають на загальну позитивну оцінку наукового дослідження.

Теоретичні положення і практичні рекомендації, які знайшли своє відображення в дисертації, можуть і в подальшому використовуватися: для подальшого розроблення питань щодо особливостей діяльності територіальних підрозділів БЕБ України щодо запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки; для вдосконалення чинного законодавства, що регламентує діяльність територіальних управлінь БЕБ України щодо запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки; для покращення діяльності територіальних управлінь БЕБ України щодо запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки, а також в підготовці навчально-методичних посібників та інших навчально-методичних матеріалів.

Автореферат відповідає змісту дисертації та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Апробація результатів дослідження здійснена за вимогами МОН України і повною мірою їм відповідає.

Використання належної методологічної та інформаційної основ дисертаційного дослідження надало авторові можливість отримати нові науково обґрунтовані результати, які мають як теоретичне, так і практичне значення.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, досить повно викладено в дев'яти наукових працях, з яких – п'ять наукових статей, опубліковано у наукових фахових юридичних виданнях України, одна стаття – у наукових виданнях інших держав, трьох тезах доповідей на конференціях

На підставі викладеного можна зробити наступний **в и с н о в о к**:

дисертація Перуніна Віталія Михайловича «Адміністративно-правові засади діяльності територіальних управлінь Бюро економічної безпеки України щодо запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки» є завершеною самостійною працею, в якій отримано ряд нових науково обґрунтованих теоретичних результатів, що в сукупності має значення для розвитку науки адміністративного права. Дисертаційна робота відповідає вимогам п. п. 9, 11-13 постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 року № 567 щодо кандидатських дисертацій, а її автор – Перунін Віталій Михайлович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

**завідувач науково-дослідної лабораторії
з проблем досудового розслідування ННІ № 1
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Сергій ШАТРАВА